

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

САМБОРСЬКА-МУЗИЧКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 658.012.4:336.71

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ

Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Парасій-Вергуненко Ірина Михайлівна,
ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”,
професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лазаришина Інна Дмитрівна,
Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне),
завідувач кафедри обліку та аудиту

кандидат економічних наук,
Бурденюк Тарас Григорович,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг

Захист відбудеться «14» квітня 2016 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.06 у ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки України за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «11», березня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

А. М. Поплюйко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з найважливіших стратегічних завдань економічного розвитку України є створення та підтримка конкурентоспроможної банківської системи, яка, з одного боку, є її фінансовим базисом, з іншого - індикатором ефективності державної політики в усіх сферах економіки. Для досягнення і збереження конкурентоспроможності банківських установ потрібен чітко налагоджений механізм управління, який включає організацію і проведення комплексу заходів щодо збереження та покращення їхнього конкурентного стану. Одним з елементів такого механізму є аналіз конкурентоспроможності, спрямований на ідентифікацію факторів, які сприяють позитивній динаміці та оптимізації діяльності банківської установи.

Закономірності та особливості розвитку банків зумовлюють необхідність наукового дослідження проблем формування та аналізу їхньої конкурентоспроможності, рівень якої визначається ефективністю обраної стратегії, спрямованої на посилення стабільності та надійності банківських установ. У зв'язку з цим подальший розвиток теоретичних основ і обґрунтування конкретних практичних рекомендацій щодо аналізу конкурентоспроможності банківської установи в сучасних умовах нестабільної економіки є важливим завданням наукових досліджень.

Фундаментальні теоретичні та методологічні основи стратегічного аналізу в контексті стратегічного управління закладені в дослідженнях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених: Д. Аакера, І. Ансоффа, Г. Баккера, К. Боумена, В. Г. Герасимчука, Т. В. Головка, Н. Г. Гончаренко, О. В. Градова, О. С. Віханського, М. В. Володькіної, І. В. Жалінської, М. И. Круглова, В. М. Марченко, Є.В. Мниха, В. П. Наливайка, К. І. Редченка, П. Роуза, А. Стрікланда, А. Томпсона, М. В. Туленкова, Р. Фатхутдінова, О. І. Фіщука, З. Е. Шершньової. Теоретичні та методичні аспекти аналізу діяльності банківських установ досліджувались в роботах: І. А. Бланка, А. М. Герасимовича, М. Р. Ковбасюка, Дж. Маршала, І.М.Парасій-Вергуненко, Л. О. Примостки, В. М. Голуба, Р. І. Тиркало, П. Роуза, В. Є. Черкасова. Проблемам аналізу конкурентоспроможності підприємств та банків присвячено праці: Г. Л. Азова, Л. П. Бондаренка, Т. Г. Бурденюка, В. А. Винорукова, Т. Д. Гірченко, Ю. О. Заруби, А. Я. Кузнецова, І.Д.Лазаришиної, О. В. Мірошніченко, І.М.Парасій-Вергуненко, М. Ю. Портера, І. С. Фоміна, Ф. І. Шпиґа.

Однак окремі аспекти даного напрямку досліджень залишаються поза зоною уваги науковців. Зокрема, проблемним полем наукового пошуку є методичні розробки щодо кількісного оцінювання сили впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність банківських установ. Практично відсутні методики аналізу конкурентоспроможності банківських продуктів. Використання існуючих методик оцінки конкурентоспроможності організацій, зазвичай, дають різні результати, що ускладнює їх використання на практиці та потребує удосконалення з урахуванням специфіки діяльності банківських установ.

Таким чином, системне дослідження методичних підходів до стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ є дуже важливим та актуальним як у теоретичному, так і у практичному плані, що обумовило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» № 0111U007430 «Модернізація бухгалтерського обліку в банківських та бюджетних установах і удосконалення аналітичного забезпечення управління суб'єктами господарювання». У межах наукової теми автором виконано дослідження, пов'язані з концептуальними засадами стратегічного аналізу конкурентоспроможності банків, розроблено методичні та аналітичні аспекти його впровадження в умовах економічної нестабільності. Окремі результати та матеріали дисертаційної роботи пов'язані з виконанням завдань прикладної науково-дослідної роботи, що виконується на кафедрі обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу за рахунок видатків державного бюджету, на тему: «Модернізація аналізу фінансової звітності суб'єктів господарювання в умовах інноваційного розвитку економіки України» (№ 0115U002363).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування комплексного підходу до аналізу конкурентоспроможності комерційного банку, як важливого напрямку стратегічного аналізу, і розроблення рекомендацій щодо його вдосконалення та практичної реалізації. Досягненню поставленої мети сприяє вирішення таких завдань:

- дослідити економічну сутність поняття «стратегічний аналіз» та визначити особливості його проведення у банках в умовах економічної нестабільності в країні;
- уточнити сутність поняття «конкурентоспроможність» як якісної характеристики ефективності стратегії банківської установи;
- виокремити організаційні етапи проведення стратегічного аналізу та визначити їх зв'язок з основними етапами стратегічного управління;
- визначити фактори, що впливають на конкурентоспроможність банківської установи на макро- та мікрорівнях та удосконалити методику їх аналізу;
- удосконалити методику аналізу конкурентоспроможності банківських продуктів з урахуванням їх специфіки;
- вдосконалити методику стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ на основі коефіцієнтного аналізу;
- розробити методичні підходи до аналізу конкурентоспроможності банку залежно від довіри клієнта до нього та до банківської системи в цілому;

– запропонувати механізм рейтингового оцінювання конкурентоспроможності банків на основі систематизації та удосконалення чинних методик.

Об'єктом дослідження є банківські установи, що функціонують на фінансовому ринку України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних, організаційних та прикладних аспектів стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також фахівців у галузі проблем стратегічного аналізу конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, законодавчі акти і постанови Верховної Ради України, Національного банку України, методичні рекомендації з оцінки конкурентоспроможності банків.

У ході оброблення, вивчення та аналізу науково-методичних і інформаційних матеріалів було використано комплекс методів економічних досліджень, об'єднаних системним підходом до вивчення даної проблеми. При вирішенні й узагальненні теоретичних основ стратегічного аналізу використано діалектичний метод, аналіз і синтез, індукцію й дедукцію, порівняння, спостереження, методи експертних оцінок, «мозкового штурму», «асоціацій та аналогій»; при дослідженні показників діяльності банківських установ – коефіцієнтні методи; для оцінювання фінансових результатів діяльності банків – відносні та середні величини, графічні прийоми, прийоми візуалізації аналітичних досліджень у системі координат; для оцінювання конкурентоспроможності та конкурентних переваг, впливу зовнішнього аналізу – SWOT-аналіз, аналіз за методиками Кромонава, Міністерства фінансів України, рейтингових оцінок; для оцінювання клієнтської бази – аналітичні та структурні угруповання, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою дослідження стали матеріали Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, офіційні звітні дані банків, матеріали науково-практичних конференцій та періодичної економічної преси, монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, творчі розробки наукових колективів, а також особисті спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні методики стратегічного аналізу конкурентоспроможності комерційного банку, зокрема:

удосконалено:

– методичні положення стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ через розроблення нефінансових коефіцієнтів, які базуються на довірі клієнтів до конкретного банку та банківської системи загалом, зокрема запропоновано алгоритми розрахунку коефіцієнтів загальної довіри, фінансової довіри та перспективної довіри, за якими рекомендовано корегування рейтингів конкурентоспроможності банків. Це дає змогу врахувати

соціальний аспект конкурентоспроможності банків через його фінансову природу, що відображається через зміну грошових потоків клієнтів банку;

– організацію проведення стратегічного аналізу через виокремлення основних його етапів і визначення серед них місця аналізу конкуренції, конкретизації його об'єктів, завдань та напрямів дослідження. Це створює аналітичний базис для вчасного реагування управлінським персоналом на зміну конкурентного середовища в банківському секторі та оперативного корегування стратегічних цілей та тактичних рішень з метою посилення конкурентних позицій банку;

– методичні положення аналізу конкурентоспроможності банківських продуктів, як ключових індикаторів конкурентоспроможності банківської установи в цілому, через використання коефіцієнту конкурентних переваг, який пропонується визначати відношенням прибутку від реалізації продукту (надання послуги) до різниці між витратами на його створення в банку-конкуренті і банку, що аналізується. Запропонований підхід дає змогу перевести якісні характеристики банківського продукту в кількісну площину оцінювання його конкурентних переваг з метою оптимізації асортиментної стратегії банку з врахуванням сильних та слабких сторін продуктового набору найближчих банків-конкурентів;

– структурно-логічну модель побудови стратегії суб'єкта господарювання залежно від результатів стратегічного аналізу за відповідними етапами через встановлення взаємозв'язку етапів стратегічного аналізу конкурентоспроможності банку та етапами формування стратегії його розвитку. Дана модель лежить в основі розроблення алгоритму проведення стратегічного аналізу для обґрунтування стратегії банку;

– аналітичний інструментарій дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на результати діяльності банківських установ при проведенні PEST- та SPACE-аналізу як в розрізі окремих політичних, економічних, соціальних, законодавчо-регулятивних чинників, так і їх сукупного впливу. Запропонована методика дає змогу кількісно виміряти силу впливу нерелевантних факторів макrorівня, які не залежать від управлінських рішень керівництва, мають якісну природу і характеризуються атрибутивними показниками, на конкурентоспроможність банку;

набули подальшого розвитку:

– методичний підхід до дослідження впливу зовнішніх факторів на діяльність банків в межах трьох рівнів зовнішнього середовища (мікрорівня, мезосередовища, макросередовища). Запропонований підхід покладено в основу розроблення методики факторного аналізу конкурентоспроможності банків залежно від релевантності стратегічних рішень та можливостей їх впливу на зовнішні чинники, які диференційовано за ієрархічними рівнями;

– теоретичні засади стратегічного аналізу через уточнення його економічної сутності, етапів здійснення, обґрунтування методів та способів оцінки, особливостей формування інформаційної бази, що дає змогу розробити організаційний механізм його проведення;

– характеристика поняття «конкурентоспроможність організації», зокрема банку, в основу чого покладено його трактування як здатності витримувати конкуренцію в порівнянні з іншими суб'єктами-аналогами. Це дає змогу розглядати конкурентоспроможність як порівняльну характеристику сукупного рівня конкурентних переваг в діяльності економічних суб'єктів, які ілюструють кращі результати у певний період часу відносно конкурентів у банківській системі;

– методичні основи коефіцієнтного аналізу конкурентоспроможності банків, що функціонують в рівних умовах зовнішнього середовища, через розроблення механізму корегування результатів оцінки на узагальнюючий показник – коефіцієнт довіри клієнта. Використання запропонованого показника дає більш точну аналітичну оцінку конкурентоспроможності банків з урахуванням соціального критерію їх надійності та ефективності діяльності в конкурентному середовищі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методики стратегічного аналізу конкурентоспроможності комерційного банку, що базується на виокремленні одного з найважливіших критеріїв його функціонування – довірі клієнтів до банку, яка лежить в основі формування його конкурентних переваг.

Результати дослідження можуть становити практичний інтерес для багатьох суб'єктів ринку, застосовуватися як методична основа проведення аналізу конкурентоспроможності вітчизняних та іноземних банків, що функціонують в рівних умовах конкурентного середовища.

Пропозиції автора щодо стратегічного аналізу конкурентоспроможності банків, впроваджено в практику роботи ПАТ КБ «ПриватБанк» при проведенні стратегічного аналізу конкурентоспроможності банку на ринку фінансових послуг, оцінці показників конкурентоспроможності банківських продуктів, що знайшло відображення у можливостях корегування стратегії поведінки банку. Зокрема, при розробленні стратегії розвитку банку, взято до уваги та впроваджено в практику дослідження дисертанта щодо коефіцієнтного аналізу рівня довіри клієнта до банківської установи (довідка № 112/2 від 06.11.2015р.). В ПАТ «Банк Форвард» до уваги прийнято використання класифікації факторів, що впливають на конкурентоспроможність банку з позиції впливу на них установою. Запропонована дисертантом сегментація рівнів аналізу конкурентоспроможності врахована банком при розробці стратегії банку (довідка № 32-05-3837 від 12.11.2015р.). ПАТ «Перший Український Міжнародний Банк» у частині особливостей здійснення стратегічного аналізу конкурентоспроможності банку через показники довіри клієнтів – при розробленні стратегій покращення конкурентних позицій банку на ринку. Розроблені коефіцієнти використано при формуванні стратегії банку щодо покращення показників конкурентоспроможності (довідка № 117/4 від 01.11.2015р.). Національним банком України враховано окремі методичні рекомендації дисертанта при аналізі стратегічних показників конкурентоспроможності банків, що здійснюють діяльність на території

України, в тому числі проблемних банків, або таких, що знаходяться в процесі ліквідації (довідка №8-к від 9.11.2015р.).

Основні теоретичні висновки й практичні рекомендації дисертанта використовуються у навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» для підготовки бакалаврів та магістрів спеціальності «Облік і аудит» при викладанні дисциплін «Аналіз господарської діяльності», «Управлінський облік і аналіз в банках», «Аналіз банківської діяльності», закріпленими за кафедрою обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу (довідка від 02.11.2015р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведених досліджень автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались, обговорювались і отримали схвалення на: XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Оценка и планирование экономической деятельности субъектов отношений: вызовы и решения» (м.Санкт-Петербург, 12 жовтня 2013 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційна стратегія і тактика фінансово-економічного розвитку суб'єктів національного господарства» (м.Чернівці, 19-20 грудня 2014 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні підсумки 2014 року: реалії та перспективи» (м.Львів, 26-27 грудня 2014 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки» (м.Дніпропетровськ, 26-27 грудня 2014 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти» (м.Одеса, 15-16 травня 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання» (м.Львів, 26-27 червня 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні та практичні аспекти» (м.Одеса, 15-16 серпня 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні напрямки теоретичних та практичних досліджень в економічній науці» (м.Київ, 25-26 вересня 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту» (м.Львів, 25-26 вересня 2015 року).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 4,3 д. а., з них: 2 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття - у зарубіжному виданні та 2 статті у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, 11 публікацій в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 165 сторінок. Робота містить 56 таблиць на 26 сторінках, 35 рисунків на 19 сторінках та 13 додатків на 54 сторінках. Список використаних наукових джерел містить 178 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне і теоретичне значення отриманих результатів; подано інформацію щодо апробацій та публікацій результатів дослідження.

У **розділі 1 «Теоретичні основи стратегічного аналізу конкурентоспроможності банку»** розкрито економічну суть поняття «стратегічний аналіз» та визначено особливості його реалізації у банківській діяльності; досліджено сутність поняття «конкурентоспроможність банку» як якісної характеристики фінансової стійкості та ефективності діяльності фінансово-кредитної установи; визначено особливості проведення стратегічного аналізу конкурентоспроможності банків на вітчизняному ринку; виокремлено основні організаційні етапи проведення стратегічного аналізу та визначено їх взаємозв'язок з етапами стратегічного управління.

Відправним пунктом авторського дослідження стало розкриття економічного змісту поняття «стратегічний аналіз». Узагальнивши існуючі дефініції даного поняття, що наводяться вітчизняними та зарубіжними науковцями, запропоновано під стратегічним аналізом розуміти сукупність методів, засобів оцінки та дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання для генерації тактичних рішень відносно вибору стратегічного напрямку його розвитку. Він є початковим етапом розроблення та реалізації стратегії банку на ринку. Таким чином, стратегічний аналіз як динамічний процес оцінки поточного стану та потенційних можливостей банківської установи, є базисом формування рішень щодо напрямків її економічного розвитку.

В процесі саєнтифікації визначення поняття «конкурентоспроможність», було агреговано підхід для розуміння його як процесу суперництва між суб'єктами господарювання на ринку, наслідком якого є спроможність певного з них заволодіти кращим рівнем реального чи потенційного задоволення попиту споживача у порівнянні з аналогічними суб'єктами, що представлені на даному ринку. Ключовою характеристикою конкурентоспроможності є резистивність суб'єкту господарювання до протекційних та диверсійних дій суб'єктів-аналогів.

В роботі виокремлено основні етапи стратегічного аналізу банку та визначено місце аналізу конкурентоспроможності та конкуренції в синергетичній системі стратегічного управління. В результаті дослідження розроблено структурно-логічну модель проведення стратегічного аналізу для обґрунтування стратегій банку, спрямованих на посилення його конкурентних позицій на ринку (рис.1).

Відповідність характеристик банківського продукту вимогам клієнтів в синтезі з інноваційними рішеннями менеджменту, зрештою, формує підвищення рівня фінансових потоків суб'єкта господарювання, що покращує його конкурентні позиції.

Рис. 1. Взаємозв'язок етапів стратегічного аналізу конкурентоспроможності банку та формування стратегії його розвитку (розробка автора)

В результаті дослідження сутності поняття «конкурентоспроможність банківського продукту» як елементу конкурентоспроможності банку в цілому, запропоновано під цією категорією розуміти ступінь її відповідності на певний момент часу вимогам цільових клієнтських груп або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними, екологічними тощо. В роботі доведено пряму залежність конкурентоспроможності банківської установи в цілому від конкурентоспроможності окремих банківських продуктів.

У розділі 2 «Стратегічний аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на конкурентоспроможність банківських установ» приділено увагу дослідженню впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на конкурентоспроможність банку, запропоновано методику аналізу конкурентоспроможності банківських продуктів, як внутрішнього чинника підвищення конкурентоспроможності банківської установи загалом.

Через необхідність поділу середовища більш ніж на два рівні (зовнішнє та внутрішнє), було доведено раціональність виділення факторів реляційності (залежності) конкурентоспроможності установи банку від можливості впливу на них самого суб'єкта господарювання. З урахуванням цього, фактори диференційовано за трьома рівнями: макросередовище, мезосередовище, мікрорівень. На рівні макросередовища визначено фактори, на які банківські установи не мають безпосереднього впливу, проте їх функціонування суттєво від них залежить, зокрема такі: економічні, політичні, ринкові, технологічні, соціальні. Дослідження макросередовища за період 2012-2014 рр. методом складання його профілю показало, що більшість зовнішніх факторів мали негативний вплив на банківський сектор (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка профілю середовища банківського сектору 2012-2017 рр.

Чинники середовища	Роки					
	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*
Економічні	-9	-9	-9	-9	-4	-3
Політичні	-4	-4	-9	-4	-9	-3
Ринкові	4	2	6	4	6	4
Технологічні	2	4	9	2	9	9
Конкурентні	2	2	4	6	3	4
Міжнародні	2	4	9	9	4	4
Соціальні	-2	-6	-9	-3	-6	-6
Загальний показник	-5	-7	1	5	3	9

* - прогнозний показник

Протягом цього періоду спостерігалось зростання інфляційного тиску на економіку, яке супроводжувалося падінням реальних доходів населення та зниженням його купівельної спроможності. Це, в свою чергу у 2012-2013 рр. частково стримувало негативний вплив соціальних факторів, але вже у 2014 році спостерігався суттєвий негативний вплив соціальних факторів, наслідком чого став значний відтік коштів з депозитних рахунків фізичних осіб, що в свою чергу негативно вплинуло на ресурсну базу банків і на фінансові результати їх діяльності.

Обґрунтовано доцільність детального дослідження тих факторів мезосередовища, на які банківська установа має частковий вплив, проте за нею завжди залишається можливість альтернативного вибору, зокрема: контрагентів, клієнтів, постачальників. Проведено дослідження факторів мезорівня за результатами якого, запропоновано аналізувати банківський продукт з погляду його конкурентних переваг порівняно з іншими банками. Доведено, що конкурентоспроможність банку знаходиться в синергетичній залежності від конкурентоспроможності його продукту. Відповідно до цього запропоновано методикою оцінювання конкурентоспроможності банківського продукту через показник конкурентної переваги, який розраховується шляхом ділення прибутку від реалізації продукту до різниці витрат, які понесе банк на виробництво (обслуговування продукту) відносно банка-конкурента за аналогічним продуктом (формула 1).

$$K_{ca} = \frac{E}{B_0 - B_i} \rightarrow \max, \quad (1)$$

де K_{ca} – коефіцієнт конкурентної переваги продукту;

E – прибуток від реалізації продукту;

B_i – витрати на створення, супровід продукту банку що аналізується;

B_0 – витрати на створення, супровід продукту банку з яким порівнюється;

За авторською методикою проведено оцінювання конкурентоспроможності основних груп банківських продуктів окремих банків, зокрема, кредитно-депозитними, розрахунково-касовими та іншими. На основі даного методичного підходу побудовано рейтинги банків в розрізі конкурентних переваг їх продуктів. За результатами аналізу доведено, що відносно «УкрСоцБанк» («UniCreditBank») найбільш конкурентоспроможні продукти має «ПриватБанк», проте динаміка їх значень має чітку тенденцію до зниження, відповідно до чого спрогнозовано, що рівень конкурентоспроможності банківських продуктів в аналізованих банках буде поступово вирівнюватись протягом 2015-2017 рр.

Визначено, що відносно «УкрСибБанк» найбільш конкурентоспроможний показник розрахунково-касових операцій має «УкрСоцБанк» ("UniCreditBank"), ця динаміка зберігається протягом всього періоду 2012-2014 рр. Досліджено, що відносно «ПриватБанк» розрахунково-касові продукти інших банків є менш конкурентоспроможними. Відносно «ПромІнвестБанк» найвищий показник конкурентоспроможності належить «УкрСибБанк», а відносно банку «Фінанси та Кредит» - «ПромІнвестБанк» (табл.2).

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що не завжди стратегія поведінки банку на ринку для покращення або утримання власних конкурентних позицій залежить від факторів зовнішнього середовища. Доведено, що значний вплив на конкурентоспроможність банківської установи мають такі внутрішні чинники як рівень конкурентних переваг банківських продуктів, які потрібно враховувати при розробленні асортиментної стратегії банку.

**Коефіцієнти конкурентної переваги за розрахунково-касовими
продуктами банків**

Банки	Роки	Банки-конкуренти				
		ПриватБанк	УкрСибБанк	УкрСоцБанк	Фінанси та кредит	ПромІнвестБанк
ПриватБанк	2012	x	-1,16	-2,87	-0,29	-0,58
	2013	x	-0,31	-0,69	-0,27	-0,12
	2014	x	-0,25	-0,39	-0,04	-0,14
	2015*	x	-0,20	-0,26	-0,11	-0,01
	2016*	x	-0,24	-0,20	x	x
	2017*	x	-0,26	-0,24	x	x
УкрСибБанк	2012	1,16	x	8,13	-3,83	-6,71
	2013	0,31	x	7,05	-4,43	-4,19
	2014	0,25	x	6,81	-6,57	-4,50
	2015*	0,20	x	5,11	0,62	0,32
	2016*	0,24	x	2,86	x	x
	2017*	0,26	x	3,29	x	x
УкрСоцБанк	2012	2,87	-8,13	x	-1,59	-1,78
	2013	0,69	-7,05	x	-1,25	-1,02
	2014	0,39	-6,81	x	-2,34	-1,63
	2015*	0,26	-5,11	x	3,96	-0,96
	2016*	0,20	-2,86	x	x	x
	2017*	0,24	-3,29	x	x	x
Фінанси та Кредит	2012	0,29	3,83	1,59	x	6,99
	2013	0,27	4,43	1,25	x	18,89
	2014	0,04	6,57	2,34	x	-183,72
	2015*	0,11	-0,62	-3,96	x	-0,55
	2016*	0,01	-0,32	0,96	0,55	x
ПромІнвестБанк	2012	0,58	6,71	1,78	-6,99	x
	2013	0,12	4,19	1,02	-18,89	x
	2014	0,14	4,50	1,63	183,72	x
	2015*	0,01	-0,32	0,96	0,55	x

* - прогнозні дані

У розділі 3 «Методичне забезпечення стратегічного аналізу конкурентоспроможності банків» проведено компаративний аналіз сучасних методичних підходів до рейтингового оцінювання конкурентоспроможності банківських установ та запропоновано авторську методику, засновану на використанні коефіцієнтів довіри клієнтів до банків, як ключових індикаторів їх стабільності та наадійності.

Дослідження сутності поняття «довіра клієнта» дало змогу визначити його як бажання клієнта обмінювати реальні цінності на такі, що мають необхідні характеристики. Доведено синергічну залежність спроможності банку займати кращі позиції у конкурентному середовищі з його фінансовою стійкістю і надійністю, що в кінцевому випадку виражається готовністю клієнтів до співпраці з конкретним банком та їх довірою до банківського сектору загалом. Виходячи з даної гіпотези розроблено методику визначення конкурентоспроможності банку за коефіцієнтами довіри клієнтів (табл.3). Використання запропонованого методу, дає змогу кількісно виміряти таку якісну характеристику, як ставлення клієнта до банківської установи та оцінити фінансові можливості банку залежно від його вміння зацікавити реального або потенційного клієнта.

Показники аналізу конкурентоспроможності банку за показниками довіри клієнтів до банку (розробка автора)

Показник	Алгоритм розрахунку	Розшифрування	Характеристика
Показник коефіцієнта «довіри» клієнта	$Kd = \frac{C}{A} \rightarrow 1$	Kd — коефіцієнт довіри клієнта; С – загальна кількість грошових коштів клієнтів банку на рахунках; А – розмір активів банку.	Характеризує відношення загальної суми грошових коштів клієнтів окремого банку до суми активів цього банку. Він показує частку клієнтських грошових коштів у його активах.
Рівень фінансової довіри	$LD = \frac{C}{P} \rightarrow \max$	LD — показник рівня фінансової довіри; С – загальна кількість грошових коштів клієнтів в розпорядженні банку; Р – кількість клієнтів, що надали власні кошти у розпорядження банку.	Характеризує яку суму клієнт готовий довірити власному банку, клієнтом якого він є.
Показник перспективної довіри клієнта	$LDf = \frac{Cz}{P} \rightarrow \max$	LDf — показник перспективної довіри клієнта; Cz – сумарний показник середньорічного доходу клієнтів банку; Р – кількість клієнтів, що надали власні кошти у розпорядження банку.	Сума грошей, яку клієнт готовий довірити банку, у певних випадках, а саме при корегуванні стратегічної поведінки банку.

За результатами проведеного дослідження (рис.2) визначено, що найвищий рівень довіри протягом трьох років мав «ПриватБанк», наступним за ним у конкурентній боротьбі, укріплюючи власні позиції, розташовуються «УкрСибБанк» та «УкрСоцБанк» («UniCreditBank»). Визначено, що менеджмент банку «УкрСоцБанк» («UniCreditBank») для досягнення таких високих показників довіри клієнтів до банку прийняло низку ефективних рішень, найважливішим з яких було розроблення клієнтоорєнтованої стратегії розвитку банку.

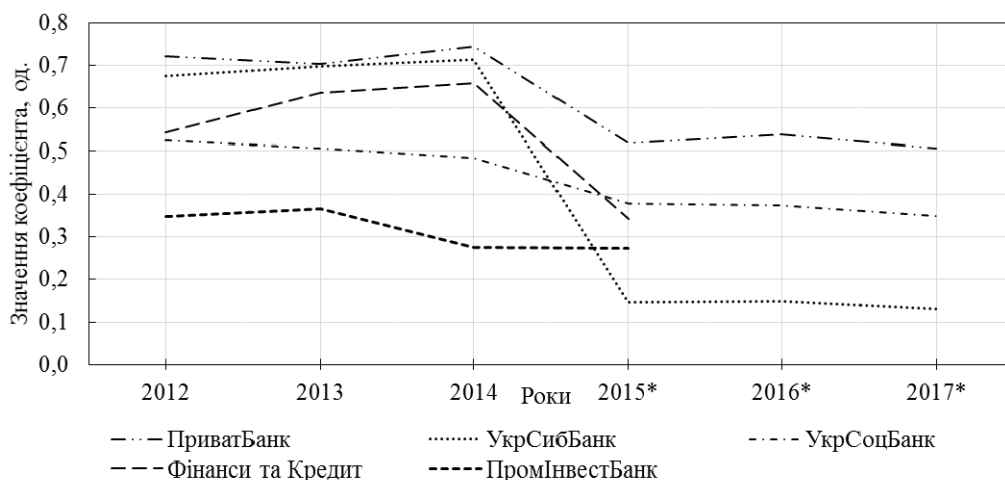

Рис. 2. Динаміка зміни коефіцієнта довіри клієнтів до банків

* - прогнозовані дані

Використання даного методу дослідження має певні обмеження, які конкретизовано в роботі, відповідно до яких обрано банки для порівняння. Аналітично доведено раціональність використання методу оцінки рівня конкурентоспроможності банку залежно від впливу фактора мезосередовища для побудови ефективної стратегії установи, шляхом здійснення порівняльного аналізу методик оцінки конкурентоспроможності банків, у тому числі використовуючи коефіцієнтну методику, розроблену автором.

В роботі запропоновано використання узагальнювального показника, за допомогою якого здійснюється оцінка рівня довіри населення до банку, але лише тієї частини, що є клієнтами хоча б одного з банків, – загальний показник довіри клієнтів. Запропоновано розраховувати його як відношення показника загальної кількості вкладених грошових коштів клієнтів конкретного досліджуваного банку до загальної кількості грошових коштів клієнтів всієї банківської системи країни, в якій функціонує банк (формула 2).

$$LDp = \frac{C}{Cb} \longrightarrow 1 \quad (2)$$

де LDp – загальний показник довіри клієнтів

C – загальна кількість грошових коштів клієнтів в розпорядженні банку,

Cb – загальна сума грошових коштів клієнтів банківської системи країни.

Розроблений автором аналітичний механізм корегування результатів рейтингових оцінок, отриманих різними способами, на показник довіри клієнтів запропоновано використовувати для узагальнювальної оцінки рівня конкурентоспроможності банків. Даний методичний підхід передбачає врахування крім фінансових (ефективність діяльності, фінансова стабільність та надійність банку) та нефінансових критеріїв (конкурентоспроможність окремих банківських продуктів, розвиток клієнтської бази) також і соціального аспекту конкурентоспроможності банківських установ, яка визначається довірою клієнтів, що є запорукою фінансової стабільності банківської системи в цілому. Дієвість запропонованої методики підтверджена практичними результатами проведеного аналізу.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ. Одержані результати свідчать про досягнення мети і виконання поставлених завдань та дають можливість зробити такі висновки:

1. Вивчення та узагальнення науково-теоретичних підходів до змісту поняття «стратегічний аналіз» дає підстави визначати його як сукупність методів і способів оцінки, а також дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища суб'єкта господарювання. Він є початковим етапом розроблення та реалізації стратегії будь-якого суб'єкта господарювання, що функціонує на конкурентному ринку. Його значення полягає у тому, що результати аналізу

використовуються для вибору конкретної оптимальної стратегії з можливих альтернативних варіантів, тобто, стратегічний аналіз дає змогу оцінити поточний стан суб'єкта господарювання у певний часовий період та слугує підґрунтям для вибору відповідного вектору його розвитку з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх чинників.

2. Узагальнення методологічних підходів до трактування економічної сутності поняття «конкурентоспроможність» дозволило зробити висновок, що конкурентоспроможність банку - це комплексний, динамічний показник порівняльного рівня ефективності його функціонування на ринку, що визначає його здатність вести конкурентну боротьбу з іншими суб'єктами-аналогами. Вона є порівняльною характеристикою ефективності діяльності банківських установ, яка відображає сукупний рівень переваг оцінюваних показників діяльності, що ілюструють кращі чи більш успішні результати у певний період часу.

3. В дисертації уточнено організаційні етапи проведення стратегічного аналізу, досліджено їх зв'язок з етапами розроблення стратегічних цілей та прийняття тактичних рішень з метою посилення конкурентних позицій банку. Для кожного етапу визначено об'єкти аналізу, сформовано конкретні завдання, цілі та механізми їх реалізації. Паралельне проведення аналітичних етапів з етапами формування та корегування стратегії залежно від отриманих результатів аналізу дає змогу в режимі онлайн вносити зміни в стратегічний план та проводити оперативний аналіз нових результатів, отриманих внаслідок зміни цільової тактики або зміни стратегічної поведінки.

4. Характерною особливістю проведення стратегічного аналізу є обов'язкове дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів господарювання, більшість з яких не залежить від зусиль та рішень управлінського персоналу. В роботі удосконалено методичний підхід, заснований на експертних бальних оцінках, до дослідження впливу зовнішніх факторів на діяльність банків в межах трьох рівнів зовнішнього середовища (мікрорівня, мезосередовища, макросередовища). Використання запропонованого підходу покладено в основу авторської методики аналізу зовнішнього середовища, перевагами якої є можливість кількісного виміру сили впливу на конкурентоспроможність банків нерелевантних факторів макрорівня, які не залежать від управлінських рішень і мають якісну природу, зокрема, політичних, економічних, соціальних, демографічних, законодавчо-регулятивних та інших чинників.

5. Дослідження сутності поняття «конкурентоспроможність банківського продукту», як важливого чинника конкурентоспроможності банківської установи в цілому, дає підстави розуміти його як ступінь відповідності певних ринкових характеристик банківського продукту основним вимогам цільових груп споживачів, зокрема клієнтів та контрагентів банку, у певному часовому періоді в розрізі економічних, технологічних, соціальних, екологічних та інших параметрів. Дуалістична природа поняття «конкурентоспроможність товару», передбачає, що з одного боку, вона характеризується сукупністю певних характеристик, а з іншого – визначається ступенем привабливості для клієнта. Специфіка банківського продукту полягає в тому, що більшість з них мають

форму послуги, при якій не відбувається відчуження матеріального субстрату (носія), тому на перший план виходять такі характеристики ринкової привабливості продукту як ціна, швидкість обслуговування та проведення транзакцій, доступність послуги, ввічливість персоналу, зрозумілість і специфіка умов отримання послуги (наприклад, терміни погашення кредиту, можливості його реструктуризації, умови відстрочки сплати процентів) тощо.

6. З погляду банківської установи конкурентоспроможність банківського продукту характеризується її здатністю приносити більший прибуток порівняно з продуктами інших банків-конкурентів. Виходячи з даного підходу в роботі, розроблено аналітичний показник для оцінювання конкурентоспроможності і привабливості банківського продукту, який пропонується визначати відношенням прибутку від реалізації продукту (надання послуги) до різниці між витратами на його створення в банку-конкуренті та аналізованому банку.

7. Заглиблення проблем функціонування вітчизняного фінансового ринку та посилення конкуренції на ньому вимагає від банківських установ розроблення адекватних стратегій підвищення своєї конкурентоспроможності. В свою чергу, формування відповідних стратегій залежить від результатів аналітичної оцінки її рівня порівняно з банками-конкурентами. В дисертації проаналізовано різні методики оцінки конкурентоспроможності, визначено їх переваги та недоліки, на їх основі проведено рейтингову оцінку окремих вітчизняних банків за період 2012-2015 рр. та зроблено їх прогностичний аналіз до 2017 року. Враховуючи розбіжності в результатах оцінки при використанні різних методик, автором обґрунтовано переваги методичного підходу до оцінювання конкурентоспроможності банків, заснованого на врахуванні інтересів вкладників, як могутнього інвестиційного джерела формування банківських ресурсів. Для цього запропоновано коефіцієнт довіри клієнтів використовувати як узагальнюючий показник їх конкурентоспроможності та надійності та розроблено алгоритм його розрахунку.

8. Запропоновано методику коефіцієнтного аналізу конкурентоспроможності банків, для чого розроблено такі показники: коефіцієнт загального рівня довіри клієнтів; коефіцієнт фінансової довіри клієнтів; коефіцієнт перспективної довіри клієнтів. Для реалізації запропонованої методики визначено перелік критеріїв для відбору банків та встановлено межі компетенції висунутого припущення. На основі запропонованої методики проаналізовано конкурентоспроможність окремих банків та визначено їх конкурентний рейтинг. Так, за результатами аналізу безперечними лідерами з обраної сукупності банків визначено «УкрСибБанк» та «Укрсоцбанк» («UniCreditBank»).

9. Для узагальнюючої оцінки рівня конкурентоспроможності банків запропоновано аналітичний механізм корегування результатів рейтингових оцінок, отриманих різними способами, на узагальнюючий показник довіри клієнтів. Даний методичний підхід передбачає використання крім фінансових (ефективність діяльності, фінансову стабільність та надійність банку) та нефінансових критеріїв (конкурентоспроможність окремих банківських продуктів, розвиток клієнтської бази) також враховує і соціальний аспект

конкурентоспроможності банківських установ, яка визначається довірою клієнтів, що є запорукою фінансової стабільності банківської системи в цілому, та дає змогу отримати більш точні результати оцінки, які підтверджені практичними результатами проведеного аналізу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИЙ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Самборська-Музичко Ю.О. Суть стратегічного аналізу та його місце у банківській діяльності / Ю.О. Самборська-Музичко // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. 2013. №2 (22). – С.217 – 223 (0,3 д.а.)

2. Самборська-Музичко Ю.О. Особливості підходів до стратегічного аналізу конкурентоспроможності банків / Ю.О. Самборська-Музичко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. пр. – вип. 1 (28). – Житомир: ЖДТУ, 2014 – С. 255-267 (0,4 д.а.)

У зарубіжному виданні та наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах:

3. Самборська-Музичко Ю.О. Конкурентоспроможність як об'єкт аналізу при формуванні стратегії банку / Ю.О. Самборська-Музичко // Економічний аналіз: зб. наук. праць (Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor)/ Тернопільський національний економічний університет; – Тернопіль: Видавничо-Поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 17. – С.181-188 (0,6 д.а.)

4. Самборская-Музычко Ю.А. Система исследования конкуренции в стратегическом анализе банков / Ю.А. Самборская-Музычко // Новая Экономика, октябрь 2014. – С.272-275 (0,3 д.а.)

5. Самборська-Музичко Ю.А. Аналіз кредитно-депозитних операцій банку / Ю.А. Самборська-Музичко // Незалежний аудитор: науково-практичне видання (EBSCO), 2015. – С. 55-61 (0,6 д.а.)

В інших виданнях:

6. Самборська-Музичко Ю.О. Показник довіри клієнтів як інструмент стратегічного аналізу / Ю.О. Самборська-Музичко // Economics, management, law: problems and prospects: Collection of scientific articles. Vol. 2. - Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2015.- 308 p – С. 133-136 (0,3 д.а.)

7. Самборская-Музычко Ю.А. Особенности подходов к стратегическому анализу конкурентоспособности банков / Ю.А. Самборская-Музычко // Оценка и планирования экономической деятельности субъектов рыночных отношений: вызовы и решения: XIV международная научно-практическая конференция для студентов, аспирантов и молодых ученых(г. Санкт-Петербург 12.10.2013г.) Центр Экономических исследований. – С.53-56 (0,2 д.а.)

8. Самборська-Музичко Ю.О. Факторний аналіз конкурентної позиції установи / Ю.О. Самборська-Музичко // Шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23-24 жовтня 2015 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЄФ, 2015. – С.137-139 (0,1 д.а.)

9. Самборська-Музичко Ю.О. Особливості стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ у сучасних умовах / Ю.О. Самборська-Музичко // Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 26-27 червня 2015 року) / ГО «Львівська економічна фундація». У 2-х частинах. – Львів: ЛЄФ, 2015. – Ч.2. – С.132-134 (0,2 д.а.)

10. Самборська-Музичко Ю.О. Аналіз операційної банківської діяльності / Ю.О. Самборська-Музичко // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23-24 жовтня 2015 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЄФ, 2015. – С.134 – 137 (0,2 д.а.)

11. Самборська-Музичко Ю.О. Етапи аналізу конкурентоспроможності у формуванні стратегії банку / Ю.О. Самборська-Музичко // Соціально-економічні підсумки 2014 року: реалії та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23-24 жовтня 2015 року) / ГО «Львівська економічна фундація». В 3-х частях – Львів: ЛЄФ, 2015. – Ч.3.- С.118-122 (0,2 д.а.)

12. Самборська-Музичко Ю.О. Суть стратегічного аналізу та його місце у банківській діяльності / Ю.О. Самборська-Музичко // Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні та практичні аспекти: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м.Одеса, 15-16 серпня 2014р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». У 2-х частинах – О.:ЦЕДР, 2014. – Ч.2. – С.69-71 (0,2 д.а.)

13. Самборська-Музичко Ю.О. Аналіз фінансових результатів, як елемент стратегічного аналізу установи банку / Ю.О. Самборська-Музичко // Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Одеса, 15-16 травня 2015р.) – Одеса: ОУН імені І.І. Мечникова, 2015. – С.186-188 (0,2 д.а.)

14. Самборська-Музичко Ю.О. Конкурентоспроможність банків як об'єкт аналізу / Ю.О. Самборська-Музичко // Інноваційна стратегія і тактика фінансово економічного розвитку суб'єктів національного господарства. : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 19-20 грудня 2014р. // Буковинський державний фінансово-економічний університет. У 3-ч частинах. – Чернівці: видавничій дім «Гельветика», 2014. – Ч.3. – С.156-159 (0,2 д.а.)

15. Самборська-Музичко Ю.О. Показники оцінки конкурентоспроможності банківської установи / Ю.О. Самборська-Музичко // Інноваційні напрямки теоретичних та практичних досліджень в економічній науці: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 25-26 вересня 2015р.) .- К.:ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – С.130-132 (0,1 д.а.)

16. Самборська-Музичко Ю.О. Місце конкуренції в стратегічному аналізі банків / Ю.О. Самборська-Музичко // Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Дніпропетровськ, 26-27 грудня 2014р.). – у 3-х частинах – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014. - Ч.3. – С.83-86 (0,2 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Самборська-Музичко Ю. О. Стратегічний аналіз конкурентоспроможності банків. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних і прикладних методичних положень стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ.

Обґрунтовано методичні підходи до стратегічного аналізу конкурентоспроможності банківських установ. Уточнено сутність понять «стратегічний аналіз», «конкурентоспроможність банку», «конкурентоспроможність банківського продукту». Виокремлено організаційні етапи здійснення стратегічного аналізу конкурентоспроможності та визначено їх взаємозв'язок з етапами формування стратегій банку. Удосконалено методичні підходи до аналізу впливу зовнішнього середовища на конкурентоспроможність банку. Запропоновано методику аналізу конкурентоспроможності банківського продукту. Вдосконалено методику аналізу конкурентоспроможності банків на основі коефіцієнтів «довіри клієнта».

Ключові слова: стратегічний аналіз, конкурентоспроможність, банківські установи, банківський продукт, корегуючий коефіцієнт, коефіцієнтний аналіз, конкуренція, етапи стратегічного аналізу, довіра клієнта, фактори, зовнішнє та внутрішнє середовище.

АННОТАЦИЯ

Самборская-Музычко Ю. А. Стратегический анализ конкурентоспособности банков. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 «Бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности)». - ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». - Киев, 2016

Диссертация посвящена развитию теоретических и практических методических положений проведения стратегического анализа конкурентоспособности банковских учреждений.

Обоснованы методические подходы к проведению стратегического анализа конкурентоспособности банков. Изучены и систематизированы основные дефиниции категориального аппарата стратегического менеджмента, что позволило уточнить экономическую сущность понятий «стратегический анализ», «конкурентоспособность банка», «конкурентоспособность банковского продукта». Понятие «стратегический анализ» предложено рассматривать через призму совокупности методов и средств оценки, а также как процесс формирования информационной базы; его результаты используются для выбора конкретной оптимальной стратегии из возможных альтернативных вариантов. Определено, что конкурентоспособность банка - это комплексный, динамический показатель сравнительного уровня эффективности

его функционирования на рынке, что определяет его способность вести конкурентную борьбу с другими субъектами-аналогами.

Выделены организационные этапы проведения стратегического анализа конкурентоспособности банков, среди которых особое место уделено анализу конкуренции. Для каждого этапа определены объекты анализа, сформированы конкретные задачи, цели и механизмы их реализации. Установлены взаимосвязи аналитических этапов с этапами формирования и корректировки стратегии позволяет в режиме онлайн вносить изменения в стратегический план и проводить оперативный анализ новых внутренних возможностей повышения конкурентоспособности, полученных в результате изменения целевой тактики или стратегического поведения.

В работе усовершенствован методический подход к анализу факторов внешней среды на конкурентоспособность банка, основанный на балльных оценках в разрезе трех иерархических уровней (микросреды, мезосреды, макросреды). Использование такого методического подхода позволяет количественно измерить силу влияния на деятельности банков нерелевантных факторов макроуровня, которые не зависят от управленческих решений и имеют качественную природу, в частности, политических, экономических, социальных, демографических и других.

Исследовано понятие конкурентоспособности банковского продукта, суть которого предложено понимать, как степень соответствия определенных рыночных характеристик банковского продукта основным требованиям целевых групп потребителей, в частности клиентов и контрагентов банка, в определенном временном периоде в разрезе экономических, технологических, социальных, экологических и других параметров. Предложена методика аналитической оценки конкурентоспособности банковских продуктов как важнейшего фактора влияния на конкурентоспособности банка в целом. Для этого разработан аналитический показатель, который предложено определять, как отношение прибыли от реализации банковского продукта к разнице между затратами на его создание в анализируемом банке и банке-конкуренте. Использование авторской методики дало возможность определить лидеров банковского рынка по каждому виду банковских продуктов.

На основе компаративного анализа существующих методик оценки конкурентоспособности организаций, определения их преимуществ и недостатков, автором разработана методика стратегического анализа конкурентоспособности банковских учреждений использующая нефинансовые коэффициенты, учитывающие социальную составляющую функционирования банковского сектора, которая проявляется в доверии клиентов к банку, что в конечном итоге приводит к изменению денежных потоков на счетах клиентов и усилении ресурсной базы банков. Для этого предложено использовать перечень показателей, среди которых коэффициент «доверия» клиента - характеризует отношение общего количества денежных средств клиентов отдельного банка к сумме активов этого банка. Он показывает долю клиентских денежных средств в его активах. Отношение общей суммы денежных средств от общего количества клиентов банка - является показателем уровня финансового

доверия. Он характеризует, какую сумму клиент банка готов доверить собственному банку, клиентом которого он является. Показатель перспективного доверия клиента - сумма денег, которую клиент готов доверить банку, в определенных случаях, а именно при корректировке стратегического поведения банка. Для этого общий показатель дохода клиентов делится на общую сумму клиентов банка. Для реализации предложенной методики определен перечень критериев для сравнительного анализа банков-конкурентов и установлены границы компетенции предложенного предположения. На основе предложенной методики проанализирована конкурентоспособность отобранных по этим критериям банков и определен их конкурентный рейтинг.

Для обобщающей оценки уровня конкурентоспособности банков предложен аналитический механизм корректировки результатов рейтинговых оценок, полученных разными способами, на обобщающий показатель доверия клиентов, который кроме финансовых критериев (эффективность деятельности банка, финансовая стабильность и надежность банка) и нефинансовых (конкурентоспособность отдельных банковских продуктов, уровень развития клиентской базы) также учитывает социальный аспект конкурентоспособности банковских учреждений, который проявляется в доверии клиентов к конкретному банку и банковской системе в целом.

Ключевые слова: стратегический анализ, конкурентоспособность, банковские учреждения, банковский продукт, корректирующий коэффициент, коэффициентный анализ, конкуренция, этапы стратегического анализа, доверие клиента, факторы, внешняя и внутренняя среда.

ANNOTATION

Samborska-Muzychko Y. O. Strategic analysis of banks' competitiveness capacity. - Manuscript.

Dissertation for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences by specialty 08.00.09 "Accounting, analysis and audit (by type of economic activities)". – SHEE "Kyiv National Economics University Named after Vadym Hetman" – Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to development of theoretical and practical methodological provisions of strategic analysis of banking institutions' competitiveness.

Methodical approaches of carrying out strategic analysis of the competitiveness of banks are grounded in the conducted research. The concepts of "strategic analysis", "bank competitiveness", "banking product competitiveness" are clarified. Organizational stages of implementation of the competitiveness strategic analysis were selected and their relationship to the stages of Bank strategies formation was defined. Methodical approaches to the analysis of the influence of the environment on the bank competitiveness were improved. The technique of analyzing the competitiveness of the banking product was introduced. The method of analysis of banks' competitiveness on the basis of the coefficients "customer trust" was improved.

Keywords: strategic analysis, competitiveness, banking institutions, banking product, corrective coefficient, ratio analysis, competition, stages of strategic analysis, customer confidence, factors, internal and external environment.